

IMOVINSKOPRAVNI ODNOSI U BRAKU*

Mateja Erdelec

studentica 3. godine Pravnog fakulteta Osijek
E-mail: matejaerdelec@gmail.com

Pregledni rad

UDK 347.626(497.5)

Rad primljen 23. ožujka 2018.

Sažetak

Brak kao institut obiteljskog prava proizvodi osobnopravne i imovinskopravne učinke te pravo i dužnost bračnih drugova na međusobno uzdržavanje koji ima elemente i osobnih i imovinskih učinaka braka. U ovome radu fokus je stavljen na pravno uređenje imovinskih odnosa bračnih drugova u hrvatskom pravu. U prvom dijelu daje se kratak prikaz i analiza povijesnog razvoja pravnog uređenja imovinskih odnosa bračnih drugova. Najprije se analizira uređenje imovinskih odnosa bračnih drugova u rimskom pravu kao svojevrsnom kamenu temeljcu suvremenim zakonodavstvima kontinentalno-europskog pravnog kruga. Potom se raspravlja o uređenju imovinskih odnosa bračnih drugova za vrijeme socijalističkog uređenja jer su se upravo u ovom povijesnom periodu dogodile neke značajnije promjene koje su u kontekstu predmetne pravne problematike ostavile traga sve do današnjih dana.

U drugom dijelu se raspravlja o suvremenom obiteljskopravnom uređenju imovinskih odnosa bračnih drugova u hrvatskom pravu. U ovome se dijelu najprije analiziraju načela na kojima se temelji uređenje imovinskih odnosa bračnih drugova. Hrvatsko obiteljsko pravo poznaje dva sustava uređenja imovinskih odnosa u braku: zakonski i ugovorni. U radu se raspravlja te daje kritički osvrt na oba sustava. Posebna se pozornost u radu posvećuje problemu upravljanja bračnom stečevinom, konkretno, pitanju otuđenja nekretnine koja je bračna stečevina u situacijama gdje je samo jedan bračni drug uknjižen kao vlasnik nekretnine u zemljišnim knjigama.

Na kraju se iznose zaključna razmišljanja o važećem pravnom uređenju, iznose stajališta autorice na probleme koje postojeći sustav izaziva u sudskoj praksi te daju upute na daljnja istraživanja.

Ključne riječi: *brak, imovinskopravni odnosi, načela, bračna stečevina, zemljišne knjige*

* Rad je nagrađen Rektorovom nagradom u akademskoj godini 2017./2018. za izvrstan seminarski rad iz predmeta Obiteljsko pravo.

1. UVOD

Brak kao institut obiteljskog prava proizvodi osobnopravne i imovinskopravne učinke te pravo i dužnost bračnih drugova na međusobno uzdržavanje koji ima elemente i osobnih i imovinskih učinaka braka. U ovome radu fokus je stavljen na pravno uređenje imovinskih odnosa bračnih drugova u hrvatskom pravu. Cilj rada je prikazati povijesni razvoj imovinskopravnih odnosa u braku, prikazati i analizirati pozitivnopravne odredbe kojima se uređuju imovinski odnosi bračnih drugova u hrvatskom pravu, ukazati i raspraviti o problemima koji se pojavljuju kod njihove primjene u sudskoj praksi te dati zaključnu ocjenu postojećeg pravnog stanja s uputom na daljnja istraživanja.

Rad osim uvoda sadrži još četiri tematska poglavlja i zaključak. Rad započinje prikazom povijesnog razvoja imovinskopravnih odnosa bračnih drugova. Poseban osvrt stavlja se na regulativu koju su stvarali rimski pravници čiji se tragovi, s većim ili manjim razvojnim promjenama, naziru i u suvremenim zakonodavstvima kontinentalno-europskog pravnog kruga. Nakon kratkog osvrta na rimsko pravo, u radu se raspravlja o promjenama koje je u bračnom pravu na našem prostoru uvelo socijalističko uređenje. U tom smislu, u radu se nastoji odgovoriti na pitanje kako se društveno uređenje toga vremena odrazilo na ovo pravno područje te jesu li utjecaji takvog uređenja i promjene koje je ono uzrokovalo vidljive i u suvremenom uređenju bračnih imovinskih odnosa.

Nakon povijesne analize u radu se raspravlja o uređenju imovinskih odnosa bračnih drugova u suvremenom hrvatskom pravu. U ovome dijelu se analiziraju načela uređenja imovinskopravnih odnosa i sustavi uređenja imovinskopravnih odnosa u braku. Posebno se raspravlja o zakonskom i o ugovornom uređenju imovinskih odnosa, ukazuje se na neka otvorena pitanja i dvojbe koje iz njih proizlaze. Posebna se pozornost u radu posvećuje problemu upravljanja bračnom stečevinom, konkretno pitanju otuđenja nekretnine koja je bračna stečevina u situacijama gdje je samo jedan bračni drug uknjižen kao vlasnik nekretnine u zemljišnim knjigama. Na kraju se iznose zaključna razmišljanja o važećem pravnom uređenju, stajališta autorice u vezi s problemima koje postojeći sustav izaziva u sudskoj praksi te se daju upute na daljnja istraživanja.

2. POVIJESNI RAZVOJ

Proučavanjem rimskog prava ne proučava se samo volja zakonodavca, nego i ukupno stanje koje je prethodilo stvaranju određene kodifikacije¹ jer potreba za regulacijom određenih društvenih odnosa nameće se njihovim promjenama i njihovim razvojem. Kako ističu Rešetar i Župan, poznavanje rimskih rješenja može pomoći rješavanju spornih pitanja u

¹ Žiha, Nikol, Imovinskopravni aspekti prestanka braka u rimskoj pravnoj tradiciji. Imovinskopravni aspekti razvoda braka – hrvatski, europski i međunarodni kontekst, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Pravni fakultet Osijek, Osijek, 2011., str. 47.

suvremenoj pravnoj praksi, odnosno teleološkom tumačenju aktualnih pravnih propisa.² Primjenjiva pravna povijest smije žuriti kroz tisućljeća jer nije bit u pojavnom obliku neke dogmatske figure u određenom razdoblju, nego o njezinoj bezvremenoj strukturi.³

Imajući na umu da bi se zbog njegove kompleksnosti povijesnom razvoju imovinsko-pravnih odnosa bračnih drugova moglo posvetiti posebno istraživanje, u ovome je radu kod povijesne analize fokus stavljen samo na uređenje imovinskih odnosa bračnih drugova u rimskom pravu, a kod hrvatske pravne povijesti na pravno uređenje imovinskih odnosa bračnih drugova za vrijeme socijalističkoga uređenja jer je ono ostavilo traga i na suvremeno bračno zakonodavstvo.

2.1. UREĐENJE IMOVINSKIH ODNOSA BRAČNIH DRUGOVA U RIMSKOM PRAVU

S rimskim pravom se počinju uređivati prava vlasništva, obveze, ugovori i imovinski odnosi bračnih drugova.⁴ Govoreći u kontekstu imovinskih odnosa bračnih drugova važno je istaknuti da je rimsko pravo poznavalo institut miraza (*dos*) koji je prvotno bio moralna obveza, a poslije je postao pravna obveza koja je bila propisana u Justinijanovoj kodifikaciji. Otac mirazom daruje kćer koja ulazi u brak, ali u to je vrijeme miraz imao više funkcija. Miraz je kćeri bio kompenzacija za gubitak prava nasljeđa u svojoj obitelji, predstavljao je materijalnu potporu mužu koji "snosi teret braka" te je bio osiguranje kćeri u slučaju razvoda braka ili smrti muža, kako bi se mogla snaći i uzdržavati u takvim okolnostima.⁵

U počecima razvoja rimskog prava brak *cum manu* proizvodio je čvrstu bračnu vezu. U takvom braku žena napušta svoju agnatsku obitelj i prelazi u muževu agnatsku obitelj te je podložna mužu, odnosno njegovu *pater familiasu*.⁶ U ovom obliku braka žena nije imala gotovo nikakve imovinskopravne sposobnosti. "Sve što bi ona stekla pripadalo je mužu, a sva imovina koju je imala prije braka, ako je bila *sui iuris*, pripadala bi u cjelini mužu (*adquisitio per universitatem*), odnosno njegovu *pater familiasu*, ako je muž bio *alieni iuris*."⁷

² Rešetar, Branka; Župan, Mirela, Imovinskopравни odnosi bračnih drugova: aktualno stanje s pogledom na budućnost. Imovinskopравни aspekti razvoda braka – hrvatski, europski i međunarodni kontekst, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Pravni fakultet Osijek, Osijek, 2011., str. 461.

³ Honsell, Heinrich (2003), prema *op. cit.* (bilj. 1), str. 65.

⁴ Lachner, Višnja; Roškar, Jelena, Gradanske kodifikacije u Europi s posebnim osvrtom na 19. i 20. stoljeće, Zbornik radova znanstvenog skupa Austrijski gradanski zakonik (1811–2011), 2011., str. 36.

⁵ Antokolskaia, Masha, *Harmonisation of Family Law in Europe: A Historical Perspective*, Intersentia, Antwerpen – Oxford, 2006., str. 68.

⁶ Sudžum, Rajko, Imovinski odnosi bračnih drugova, Institut za socijalnu politiku, Beograd, 1982., str. 29.

⁷ Horvat, Marijan, Rimsko pravo, Pravni fakultet Zagreb, Zagreb, 2002., str. 138.

Uz to se pojavio imovinski sustav rimskog braka koji je bio sustav potpuno razlučenih dobara (*separatio bonorum*).⁸ Brak *sine manu* nije imao prevelik utjecaj na promjene u imovinskim odnosima bračnih drugova jer ako je žena *alieni iuris*, sva imovina koju stekne pripada njezinoj obitelji, odnosno njezinu *pater familiasu*, a ako je ona *sui iuris*, sve što stekne pripada njoj samoj.⁹ Neki autori smatraju da je upravo prijelaz iz sustava zajedničkih dobara na sustav razlučenih dobara najznačajniji doprinos rimskog prava bračnim odnosima.¹⁰

Tzv. “slobodni brak” bio je prilična suprotnost braku *cum manu* i više je bio socijalna činjenica nego pravni odnos. Sklapanje, razvod i učinci ovog braka nisu bili regulirani zakonima, nego u velikoj mjeri moralom i običajima. U skladu s navedenim, u sklapanju ove vrste braka nije sudjelovao nikakav viši autoritet, dakle niti državni, niti religijski. Braku su često prethodile zaruke (*sponsalia*) koje su bile svojevrsan javno objavljen sporazum da će se vjenčati u budućnosti, ali zaruke nisu bile preduvjet za sklapanje valjanog braka.¹¹

Ako je postojala dvojba o tome kome pripada određena imovina stečena u braku, smatralo se da pripada mužu bez obzira na to što je svaki bračni drug ostao vlasnik imovine koju je unio u brak, to je tzv. *praesumptio Muciana* koja je iz rimskog prava preuzeta i u Opći građanski zakonik (u daljnjem tekstu: OGZ).¹² Budući da je ta presumpcija u suprotnosti s načelom ravnopravnosti bračnih drugova, ona je napuštena.¹³

Nakon kratkog pregleda razvoja imovinskopravnih odnosa bračnih drugova u Rimu, preskače se određeni povijesni period te se u sljedećem poglavlju raspravlja o kompleksnim i strogim propisima socijalističkog uređenja imovinskih odnosa u braku.¹⁴

2.2. UREĐENJE IMOVINSKIH ODNOSA BRAČNIH DRUGOVA U HRVATSKOJ PRAVNOJ POVIJESTI

Razdoblje prelaska hrvatskog društva s konzervativizma na liberalizam 1832. obilježila je Draškovićeve *Disertatia* i poslije, 1848. Zahtijevanja naroda.¹⁵ Međutim, značajniji

⁸ Žiha, Nikol, *op. cit.* (bilj. 1), str. 50.

⁹ Horvat, Marijan, *loc. cit.* (bilj. 7).

¹⁰ Antokolskaia, Masha, *loc. cit.* (bilj 5).

¹¹ *Ibid.*, str. 57.

¹² Krešić, Mirela, Zakonsko nasljeđivanje bračnih drugova prema Općem građanskom zakoniku na hrvatsko-slavonskom području, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, god. 60, br. 2, 2010., str. 545.

¹³ Žiha, Nikol, *op. cit.* (bilj. 1), str. 51.

¹⁴ *Ibid.*, str. 47.

¹⁵ Čepulo, Dalibor, Hrvatska pravna povijest u europskom kontekstu od srednjeg vijeka do suvremenog doba, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2012., str. 136.–139.

doprinos ostvaren je uvođenjem austrijskog OGZ-a, koji je u Hrvatskoj stupio na snagu 1. svibnja 1853.¹⁶

OGZ je uvelike izjednačio pravni položaj žena s pravnim položajem muškarca, ali ta ravnopravnost s obzirom na spol ipak nije bila dosljedno provedena.¹⁷ “Neovisno o tome suprug je u bračnoj zajednici bio glava obitelji, pripadalo mu je pravo upravljanja kućanstvom i zastupanja supruge, dok je supruga uzimala prezime, stalež i prebivalište supruge, a bila je obvezna izvršavati njegove naredbe i brinuti se da ih i drugi izvršavaju.”¹⁸ Također, muž je upravljao i ženinom slobodom, tzv. parafenalnom imovinom, a žena je njome mogla upravljati tek ako se protivila tome.¹⁹ Ovdje su vidljive sličnosti između imovinskog položaja žene u rimskom braku *cum manu* i položaju žene u 19. stoljeću. Iako se možda čini da su razlike neprimjetne, uvođenjem OGZ-a napravljen je velik iskorak u ravnopravnosti žena u odnosu na muškarce.

Brak je životna zajednica žene i muškarca u kojoj se ostvaruju vrlo važni imovinski aspekti. Oni se naziru već prije sklapanja braka (miraz), a dolaze do izražaja tijekom i nakon prestanka braka.²⁰ Valja se prisjetiti da se u prošlosti supružnik birao na temelju imovinskih interesa i da se planiranje obitelji (težnja rađanju jednog djeteta kako se ne bi dijelila imovina) temeljilo na istome.²¹ Međutim, u kapitalističkom uređenju nešto manje, a u socijalističkom nešto više, značenje imovinskih odnosa blijedi, ali je i dalje prisutna važnost ekonomskih odnosa.²²

Dok su imovinski odnosi u europskim građanskim kodifikacijama bili detaljno razrađeni, tijekom socijalističkog uređenja na području Hrvatske imovinski odnosi oskudno su regulirani, a glavni je razlog tomu jer je se veća pozornost pridavala osobnim odnosima između članova obitelji. Posljedično tome, bračni drugovi imaju nizak stupanj slobode u izboru imovinskog režima.²³ Propisi obiteljskog prava iz tog razdoblja razlikovali su dvije vrste imovine. To je zajednička i posebna imovina.²⁴

¹⁶ Čepulo, Dalibor, Tradicija i modernizacija: “Iritantnost” Općeg građanskog zakonika u hrvatskom pravnom sustavu, Građansko pravo u razvoju, 2007., str. 6.

¹⁷ Krešić, Mirela., *op. cit.* (bilj. 12), str. 541.

¹⁸ *Ibid.*

¹⁹ Alinčić, Mira; Hrabar, Dubravka, Obiteljsko pravo, Narodne novine, Zagreb, 2007., str. 498.

²⁰ Krešić, Mirela., *op. cit.* (bilj. 12), str. 544.

²¹ Sudžum, Rajko, *op. cit.* (bilj. 6), str. 23.

²² *Ibid.*

²³ Babić, Lucija; Baršćevski, Olja, (Ne)spojivost bračnog ugovora i dobra supruge, Bogoslovska smotra, god. 84, br. 2, 2014., str. 285.

²⁴ Alinčić, Mira; Hrabar, Dubravka, *op. cit.* (bilj. 19), str. 498.–499.

Zajednička imovina prvi se put pojavila 1926. godine u SSSR-u te je oslabila dotadašnji režim odvojene imovine bračnih drugova. Primjer Sovjetskog Saveza pratile su i druge europske zemlje te prihvatile režim zajedničke imovne, odnosno bračnu stečevinu u raznim verzijama kao vlastiti režim zakonskog uređenja imovinskih odnosa u braku.²⁵

Zajednička imovina stječe se na temelju rada bračnih drugova, a dijeli se ovisno o doprinosu u njezinu stjecanju. Doprinos je utvrđivan u sudskom postupku, dakle bio je odrediv, a ne određen.²⁶ “Gotovo u isto vrijeme problem stvarne nejednakosti muškarca i žene u društvu rješavao se i na drugom kraju Europe prihvaćanjem zakonskog režima zajedničke imovine bračnih drugova, koji se, za razliku od sovjetske inačice, nije formirao sklapanjem braka nego tek nakon njegova prestanka.”²⁷ To je režim tzv. odgođene zajednice.²⁸

Bez obzira na razlike u ovim režimima, cilj je oba osigurati ekonomsku zaštitu slabijeg bračnog druga.²⁹ Pokušalo se ostvariti načelo ravnopravnosti pa se u doprinose uračunavao rad u kućanstvu, skrb oko djece i ostali poslovi čime je poboljšana položaj žene u kući.³⁰

Suvremeno uređenje imovinskih odnosa i dalje se temelji na načelu solidarnosti i ravnopravnosti bračnih drugova koje se očituje u uvažavanju volje svakog ponaosob pri upravljanju i raspolaganju imovinom u kojoj su suvlasnici,³¹ a potpuno ostvarenje tih načela omogućeno je kroz samostalno, ugovorno uređenje imovinskih odnosa o čemu će biti poslije više pisano.

3. NAČELA UREĐENJA IMOVINSKIH ODNOSA U BRAKU

Načela i vrednote protežu se kroz cjelokupno zakonodavstvo i mogu se shvatiti kao svojevrsni “ciljevi” pravnog poretka ili “dobra” koja štite opće i pojedinačne interese.³² Može se reći da ona usklađuju pravni sustav, s obzirom na to da se vrijednosti ostvaruju i štite

²⁵ Rešetar, Branka, Imovinskopravni odnosi bračnih drugova u Europi. Imovinskopravni aspekti razvoda braka – hrvatski, europski i međunarodni kontekst, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Pravni fakultet Osijek, Osijek, 2011., str. 429.

²⁶ Alinčić, Mira; Hrabar, Dubravka, *op. cit.* (bilj. 19), str. 499.

²⁷ Rešetar, Branka, *loc. cit.* (bilj. 25).

²⁸ *Ibid.*

²⁹ *Ibid.*, str. 430.

³⁰ Alinčić, Mira; Hrabar, Dubravka, *loc. cit.* (bilj 26).

³¹ *Ibid.*, str. 501.

³² Vrban, Duško, Država i pravo, Golden marketing, Zagreb, 2003., str. 405.

kroz pravne norme, a s druge strane prilagođavaju pravo potrebama društva i zahtjevima morala.³³

U Ustavu Republike Hrvatske³⁴ (u daljnjem tekstu: Ustav) u članku 3. utvrđuju se najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske kao temelj za tumačenje cjelokupnog ustavnog teksta. Među ostalim vrednotama, navedena je jednakost i ravnopravnost spolova. Jednakost, kao jednakost svih ljudi pred zakonom u pogledu zaštite njihovih sloboda i prava; i ravnopravnost spolova, kao ideal demokratskog poretka, koji i dalje nije u potpunosti ostvaren.³⁵ Ustav je kao temeljni pravni akt polaznica zakonskom uređenju odnosa među ljudima pa se tako i obiteljsko zakonodavstvo na svojevrsan način oslanja na neke vrednote koje prepoznaje i naš Ustav. Kada su u pitanju bračni odnosi Obiteljski zakon³⁶ (u daljnjem tekstu: ObZ) obvezuje na ravnopravnost, solidarnost i sporazumijevanje. U članku 31. ObZ propisuje:

- (1) “U braku su bračni drugovi ravnopravni.
- (2) Bračni drugovi dužni su jedan drugomu biti vjerni, uzajamno se pomagati i uzdržavati, međusobno se poštovati te održavati skladne bračne i obiteljske odnose.
- (3) Bračni drugovi sporazumno odlučuju o rađanju i podizanju djece te o obavljanju poslova u obiteljskoj zajednici.”

Ova odredba tiče se osobnopravnih, a ne imovinskopravnih odnosa bračnih drugova, ali imovinski su odnosi bračnih drugova neodvojivo povezani s njihovim osobnim odnosima.³⁷ To je vidljivo i iz same definicije bračne stečevine, prema kojoj bračni drugovi postaju suvlasnici na imovini stečenoj radom samo ako postoji bračna zajednica,³⁸ dakle, ne brak kao forma, nego životna zajednica u kojoj obiteljsko zakonodavstvo obvezuje na ravnopravnost bračnih drugova, solidarnost, međusobno poštovanje i pomaganje. U

³³ *Ibid.*, str. 416.

³⁴ Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine, broj 56/1990, 135/1997, 8/1998, 113/2000, 124/2000, 28/2001, 41/2001, 55/2001, 76/2010, 85/2010, 5/2014.

³⁵ Smerdel, Branko; Sokol, Smiljko, Ustavno pravo, Narodne novine, Zagreb, 2009., str. 114.

³⁶ Obiteljski zakon, Narodne novine, broj 103/2015.

³⁷ U tom smislu, zalažući se za protezanje osobnopravnih učinaka braka na izvanbračnu zajednicu, navodi i Lucić: “U skladu je s načelom pravednosti da se u zajednici u kojoj se zbog sadržajne istovjetnosti s brakom imovinski odnosi reguliraju na način da sva imovina stečena radom za vrijeme njenog trajanja biva suvlasništvom partnera u jednakim dijelovima, partnerima propiše zakonska obveza i na međusobno poštovanje i pomaganje npr. kakva se propisuje osobama u braku. Jer ono što je osnovna svrha zakonskog imovinskog režima – zaštita slabije strane, neodvojivo je povezano s osobnim odnosima u zajednici kojoj je pravna zaštita namijenjena.” Lucić, Nataša, Izvanbračna zajednica i pravna sigurnost. Doktorski rad. Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2015., str. 272.

³⁸ Članak 36. ObZ-a. O tome više u poglavlju 5.

tom smislu, i načela na kojima se uređuju imovinski odnosi bračnih drugova polaze od nekih osobnih odnosa kakve bi bračna zajednica trebala uključivati.

Uređenje imovinskih odnosa bračnih drugova temelji se na načelima:³⁹

- ravnopravnosti bračnih drugova
- obiteljske solidarnosti u slučaju primjene zakonskog sustava
- zaštite autonomije volje stranaka
- zaštite prava poštenih trećih osoba.

“Načelo ravnopravnosti se očituje u tome što su bračni drugovi, ako ne ugovore drugačije, suvlasnici u jednakim dijelovima u bračnoj stečevini. Jednaki udjeli odražavaju njihovu ravnopravnost, a stečevinom također upravljaju ravnopravno, prema odgovarajućim pravilima.”⁴⁰

“Obiteljska solidarnost ogleda se u tome što bez obzira na to što netko od njih dvoje možda ima manje prihode, ili ih uopće nema, a drugi veće, oni solidarno sudjeluju u ostvarenju zajedničkog standarda.”⁴¹ Izgradnja solidarnih odnosa unutar zajednice oduvijek je imala svoju važnost, a u prvim društvenim zajednicama temeljila se na obiteljskim odnosima povezanosti i postizanju egzistencijalne sigurnosti⁴² što se u velikoj mjeri zrcali i na suvremenim obiteljskim odnosima.

Bračna se ravnopravnost i solidarnost u imovinskim odnosima bračnih drugova na svojevrsan način nadovezuje na njihove osobne odnose. Pri tome se misli na uzajamno poštovanje bračnih drugova, vjernost, održavanje skladnih bračnih odnosa i sl. (članak 31. ObZ-a), jer ako bračni drugovi ispunjavaju sve navedeno, ravnopravnost i obiteljska solidarnost u imovinskim odnosima bračnih drugova također bi trebala postojati.

“Zaštita autonomije volje stranaka pruža im mogućnost da sklope ugovor o uređenju svojih imovinskih odnosa na sadašnjoj i budućoj imovini na način koji smatraju prikladnim.”⁴³ Budući da su bračni drugovi autonomni, mogu urediti odnose odstupajući u potpunosti ili djelomično od ObZ-a, međutim, treba voditi brigu o odredbama Zakona

³⁹ Alinčić, Mira; Hrabar, Dubravka, *loc. cit.* (bilj 26).

⁴⁰ *Ibid.*

⁴¹ *Ibid.*

⁴² Ljudi su još u prvobitnim zajednicama uočili važnost solidarnosti za funkcioniranje društva. Prvobitne zajednice ljudi bile su egalitarne i težile su ostvarenju zajedničkog standarda na način da su se svi doprinosi jednako vrednovali i bili na zajedničkom raspolaganju svim članovima. Nije bilo podjele na bogate i siromašne, niti prema ugledu ili rangovima, nego se jedino vodilo računa o spolu i osobi kako bi im se prema tim osnovama prilagodili zadaci. Glavna podjela prema spolu sastojala se u činjenici da su u pravilu muškarci bili lovci, a žene skupljačice, ali ničiji rad se nije podcjenjivao, nego su sve ulovljeno/ubrano dijelili u zajednici i na taj način osiguravali egzistenciju čitave zajednice. Prvobitne zajednice, <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=50878>, pristupljeno 4. siječnja 2017.

⁴³ Alinčić, Mira; Hrabar, Dubravka, *op. cit.* (bilj. 19), str. 500.

o vlasništvu i drugim stvarnim⁴⁴ (u daljnjem tekstu: ZV) pravima pri sklapanju ugovora o obliku suvlasništva nad zajedničkom imovinom.⁴⁵

“Zaštita prava poštenih trećih osoba ogleđa se u posebnim pravilima koja ih više ili manje štite u pravnom prometu s imovinom koja je bračna stečevina, odnosno suvlasništvo bračnih drugova.”⁴⁶ Uz zaštitu prava poštenih trećih osoba veže se pitanje povjerenja u zemljišne knjige, a vezano uz to, dvojba kojem načelu treba dati prednost pri odlučivanju.⁴⁷ O ovom problemu bit će pisano dalje u posebnom poglavlju.⁴⁸

4. SUSTAVI UREĐENJA IMOVINSKIH ODNOSA

ObZ-om je predviđen dvojni sustav reguliranja imovinskopravnih odnosa; zakonski i supstancijalno, ugovorni imovinski režim. U zakonskom režimu pojavljuje se bračna stečevina koja nije jednaka vlastitoj imovini,⁴⁹ pa će se u sljedećim poglavljima razgraničiti ova dva oblika imovine unutar bračnih odnosa. Uz to, raspravit će se o sadržajima i pretpostavkama koji moraju biti ispunjeni kako bi neka imovina bila svrstana u jedan od tih dvaju režima te o mogućnosti sklapanja bračnog ugovora.

4.1. ZAKONSKI SUSTAV

4.1.1. Bračna stečevina

ObZ definira bračnu stečevinu kao imovinu koju su bračni drugovi stekli radom za vrijeme trajanja bračne zajednice ili potječe iz te imovine, imovinska korist od autorskih prava i autorskom pravu srodnih prava te dobitak od igara na sreću. Bračni drugovi u tom su slučaju suvlasnici u jednakim dijelovima.⁵⁰

⁴⁴ Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, Narodne novine, broj 91/1996, 68/1998, 137/1999, 22/2000, 73/2000, 129/2000, 114/2001, 79/2006, 141/2006, 146/2008, 38/2009, 153/2009, 90/2010, 43/2012, 152/2014.

⁴⁵ Drakulić, Ljiljana, Bračni ugovor – pojam i primjena, IUS INFO, <http://www.iusinfo.hr/DailyContent/Topical.aspx?ID=8614>, pristupljeno 8. siječnja 2017.

⁴⁶ Alinčić, Mira; Hrabar, Dubravka, *loc. cit.* (bilj. 44).

⁴⁷ Baran, Krunoslav, Neka pitanja i dvojbe oko bračne stečevine i načela povjerenja u zemljišne knjige – kroz sudsku praksu, Hrvatska pravna revija, god. 7, br. 9, 2007., str. 86.

⁴⁸ Vidi poglavlje 5.

⁴⁹ Hrabar, Dubravka, Status imovine bračnih drugova – neka pitanja i dvojbe, Godišnjak, Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse – građansko, trgovačko, radno i procesno pravo u praksi, br. 9, 2002., str. 46.

⁵⁰ Alinčić, Mira; Hrabar, Dubravka, *op. cit.* (bilj. 19), str. 501.

Bračna stečevina stječe se u trenutku ostvarenja relevantnih činjenica koje određuju njezin sadržaj, a to su:⁵¹

- rad
- trajanje bračne zajednice
- predmet bračne stečevine.

Rad je konstitutivni element bračne stečevine koji može biti posredan ili neposredan, samostalan ili nesamostalan itd., a kojim je jedan od bračnih drugova stvorio imovinu koja ima status bračne stečevine.⁵² Samostalan rad je rad svakog bračnog druga pojedinačno (npr. na temelju radnog odnosa, rad u kućanstvu); zajednički rad kao rad u zajedničkom trgovačkom društvu, trgovini, uredu. Neposredan rad je izravno stvaranje nove vrijednosti (npr. plaća, dobit); posrednim radom se ne stvara nova vrijednost, ali ima vrijednost za bračnu zajednicu koja može biti u obliku brige za djecu, spremanja i čišćenja kućanstva.⁵³

Kako bi određena imovina ušla u bračnu stečevinu, mora biti unesena u bračnu zajednicu za vrijeme trajanja bračne zajednice.⁵⁴ "Za postojanje bračne zajednice potrebna je volja bračnih drugova (*animus*) pa ako oni i ne žive u istom domaćinstvu (kad netko od njih radi u drugoj državi ili mjestu zbog prirode posla), a žele živjeti kao bračni drugovi, smatra se da bračna zajednica postoji."⁵⁵ U skladu s tim, ako ne postoji volja za životom u bračnoj zajednici, a bračni drugovi nastave živjeti u istom kućanstvu, bračna zajednica može prestati. Prema tome, bračna zajednice se ne mora podudarati s brakom, posebice kad brak prestaje razvodom ili poništajem, pa bračni spor može potrajati. Vrijeme prestanka bračne zajednice može se dokazivati u sudskom postupku radi utvrđenja trajanja bračne zajednice kako bi se utvrdilo koja imovina pripada u bračnu stečevinu.⁵⁶ Shodno tome, ako bračni drug uspije dokazati da njegova volja za ostvarenjem bračne zajednice više ne postoji, imovina nastala od tog trenutka pripada u režim vlastite imovine.⁵⁷

Bračnu stečevinu čine stvari i prava, a njezin predmet može biti:⁵⁸

- plaća (zarada, honorar)

⁵¹ Nola, Sanja, Zakonski režim imovinskih odnosa bračnih drugova (usporedba OBZ i ZBPO), Hrvatska pravna revija, god. 6, br. 11, 2006., str. 66.

⁵² Hrabar, Dubravka, *loc. cit.* (bilj. 50).

⁵³ Alinčić, Mira; Hrabar, Dubravka, *op. cit.* (bilj. 19), str. 502.

⁵⁴ Nola, Sanja, *loc. cit.* (bilj. 52).

⁵⁵ Alinčić, Mira; Hrabar, Dubravka, *op. cit.* (bilj. 19), str. 503.

⁵⁶ *Ibid.*

⁵⁷ Hrabar, Dubravka, *op. cit.* (bilj. 50), str. 50.

⁵⁸ Alinčić, Mira; Hrabar, Dubravka, *op. cit.* (bilj. 19), str. 505.

- vlasništvo nad pokretninama i nekretninama koje su nabavljene sredstvima stečenim radom, ili novcem ili na temelju ugovora o doživotnom ili dosmrtnom uzdržavanju
- vlasništvo trgovačkog društva ili obrta, ako je osnovano ulaganjem novčanih i drugih vrijednosti koje predstavljaju bračnu stečevinu te predmeti koji služe obavljanju obrta (alati, instrumenti...)
- uštedevina u novcu
- prihodi od bračne stečevine (kamate od uštedevine, najamnina stana ili poslovnog prostora)
- prihodi od vlastite imovine do kojih se došlo radom – npr. iznajmljivanje turističkog objekta u kojem uslugu svojim osobnim radom pruža bračni drug koji nije njegov vlasnik ili suvlasnik
- predmeti za osobnu uporabu.

Zanimljivo je promotriti situacije darovanja između bračnih drugova. Primjerice, ako muž odluči darovati ženi haljinu, on kupuje haljinu svojom plaćom, tj. novcem stečenim na temelju rada koji prema toj osnovi ulazi u sustav bračne stečevine te žena po sili zakona postaje suvlasnica te haljine u trenutku njezine kupnje. Kad joj muž daruje haljinu, on joj zapravo daje “svoju polovicu vlasništva” jer je ta haljina bračna stečevina, a na bračnoj su stečevini bračni drugovi suvlasnici u jednakim dijelovima. Iako se doima pomalo smiješno da muž s ciljem darivanja svoje supruge haljinom zapravo čini samo pola svoje namjere, ipak, takav način uređenja imovinskih odnosa u braku pojednostavnjuje problematiku vlasništva nad stvarima stečenim za vrijeme trajanja bračne zajednice.⁵⁹ Ako bi se darovanje dogodilo nakon prestanka bračne zajednice, što nije baš vjerojatno u ovoj situaciji, takvi darovi bi pripadali u režim vlastite imovine.⁶⁰

S druge strane, u vezi s predmetom bračne stečevine javljaju se problemi koje će morati rješavati sudska praksa. To su noviji oblici imovinskih prava (prava iz životnog osiguranja, dioničarska prava, dividende, namjenske štednje).⁶¹ Sve više ljudi sklapa životno osiguranje za slučaj smrti ili nezgode kojim se u slučaju nastupa okolnosti ostvaruje novčana dobit, kao i dodatno mirovinsko osiguranje kao poseban oblik štednje, zatim namjenska štednja i dionice koje u određenim okolnostima stvaraju dvojbu oko režima takve imovine. Naime, kao i kod igara na sreću, ne može se precizno odrediti koji novac je investiran u štednju ili osiguranje te je li riječ o vlastitoj imovini ili bračnoj stečevini, pa se stoga presumira da su ti izvori novčane dobiti postali vlasništvo ulaganjem bračne stečevine. Kako bi se jačalo povjerenje u pravni sustav i zakonsko uređenje te u njihovo ostvarenje načela solidarnosti i ravnopravnosti bračnih drugova, smatra se da bi ova

⁵⁹ Hrabar, Dubravka, *op. cit.* (bilj. 50), str. 53.

⁶⁰ *Ibid.*, str. 54.

⁶¹ Alinčić, Mira; Hrabar, Dubravka, *op. cit.* (bilj. 19), str. 506.

presumpcija trebala biti neoboriva jer u slučaju uvođenja mogućnosti dokazivanja porijekla osnovnog uloga postoji opasnost od zlouporabe. Primjerice, jedan bračni drug investira svu svoju zaradu u vrijednosne papire i ne doprinosi kućanstvu te nakon prestanka bračne zajednice njemu ostaje velika vrijednost na kojoj je samo on vlasnik jer je on bio glavni ulagač.⁶²

Kako bi se izbjegle ovakve situacije pravnih praznina, poželjno je urediti odnose posebnim ugovorom između bračnih drugova u kojem oni mogu bez ikakvih zapreka detaljno navesti svoje udjele. U ovakvom ugovoru pojavljuje se mogućnost odstupanja od zakonskog režima što poslije može rezultirati pravičnijom diobom sadašnjih i budućih imovinskih prava te otkloniti dugotrajno parničenje i visoke troškove pri razvrgnuću bračne stečevine.⁶³

4.1.1.1. Upravljanje i raspolaganje bračnom stečevinom

Kao što je navedeno, bračni drugovi za vrijeme trajanja bračne zajednice, ovisno o pravnom temelju, mogu stjecati vlastitu imovinu ili bračnu stečevinu. Kod vlastite imovine nema dvojbe oko načina raspolaganja i upravljanja jer svaki bračni drug samostalno i bez ikakvih ograničenja slobodno raspoložuje vlastitom imovinom. Raspolaganje i upravljanje bračnom stečevinom otvara niz pitanja, kao što je, primjerice, pitanje može li i pod kojim uvjetima jedan bračni drug otuđiti imovinu koja je bračna stečevina, treba li mu i u kojem slučaju suglasnost drugog bračnog druga za upravljanje ili raspolaganje imovinom, kao i pitanje raspolaganja i upravljanja idealnim dijelom stvari koja je predmet bračne stečevine.

Kako navodi Belaj, “bračna je stečevina ukupnost stvari i prava, te s obzirom na to da je u suvlasništvu, njome bračni drugovi upravljaju po općim pravilima o upravljanju suvlasničkom stvarju koja su sadržana u člancima od 39. do 45. ZV-a.”⁶⁴ Njima se uređuju pitanja prava na upravljanje, poslove redovite uprave, izvanredni poslovi, odluka o izvršavanju posjeda i vlasničkih ovlasti, odluka o uspostavi etažnog vlasništva, upravitelj i njegov pravni položaj.⁶⁵

Kako u skladu sa zakonskom regulativom ističe Alinčić “suvlasnik nad svojim idealnim dijelom ima prema općim pravilima građanskog prava sve ovlasti vlasnika, ako ih se može izvršavati s obzirom na narav idealnog dijela. Bračni drug njime samostalno ras-

⁶² Hrabar, Dubravka, *op. cit.* (bilj. 50), str. 55.–56.

⁶³ Rešetar, Branka; Župan, Mirela, *op. cit.* (bilj. 2), str. 465.

⁶⁴ Belaj, Vlado, Bračna stečevina po Obiteljskom zakonu, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, god. 23, br. 1, 2002., str. 185.

⁶⁵ *Ibid.*

polaže – samostalno snosi sve troškove i terete tog dijela, a i samostalno stavlja zahtjeve u vezi sa svojim idealnim dijelom.”⁶⁶

U članku 39. ZV-a se navodi: “Svaki suvlasnik ima pravo sudjelovati u odlučivanju o svemu što se tiče stvari koja je u suvlasništvu (upravljanje stvarju) zajedno s ostalim suvlasnicima.” To znači da je izvršavanje prava vlasništva jednog bračnog druga ograničeno istovrsnim vlasničkim pravima drugoga te će shodno tome za poslove redovite i izvanredne uprave biti potreban sporazum bračnih drugova.⁶⁷

Važno je naglasiti da je zakonodavac kod usvajanja novog ObZ-a uzeo u obzir potrebu da se u njega unesu odredbe o upravljanju bračnom stečevinom kao suvlasničkom imovinom.⁶⁸ Te se odredbe prema svojoj sadržajnoj naravi ne razlikuju od onih iz ZV-a, ali držim pozitivnom novinom što su sada imovinski odnosi bračnih drugova temeljitije regulirani obiteljskim zakonodavstvom.

U skladu sa zakonskom regulativom Nola navodi kako su poslovi redovite uprave stvari “poslovi redovitog održavanja, uporabe i iskorištavanja stvari za njezinu redovitu svrhu, rutinski poslovi za koje se prema uobičajenom tijeku stvari može očekivati da je njihovo obavljanje u interesu svih suvlasnika, ako ne izazivaju naročito velike troškove.”⁶⁹ Prema članku 37. ObZ-a regulirano je da je za poslove redovite uprave drugi bračni drug dao svoju suglasnost ako se ne dokaže suprotno. U praksi bi to značilo da jedan bračni drug ne mora svaki put tražiti odobrenje drugog bračnog druga oko plaćanja tekućih računa, servisiranja osobnog vozila i sl.⁷⁰

Nadalje, člankom 37. stavak 2. propisuje se da za izvanredne poslove na nekretninama ili pokretninama koje se upisuju u javne upisnike poput promjena namjene stvari, većih popravaka, dogradnje, nadogradnje, preuređenja, otuđenja cijele stvari, davanja cijele stvari u zakup ili najam na dulje od jedne godine, osnivanja hipoteke na cijeloj stvari, davanja pokretne stvari u zalog, osnivanja stvarnih i osobnih služnosti, stvarnoga tereta ili prava građenja na cijeloj stvari potrebno je zajedničko poduzimanje posla ili pisana suglasnost drugoga bračnog druga s ovjerom potpisa kod javnog bilježnika. Pojave li se dvojbe je li riječ u određenom slučaju o poslu redovite ili izvanredne uprave, smatrat će se da je riječ o poslu izvanredne uprave.⁷¹

⁶⁶ Alinčić, Mira; Hrabar, Dubravka, *loc. cit.* (bilj. 62).

⁶⁷ *Ibid.*, str. 507.

⁶⁸ Vidi članak 37. ObZ-a.

⁶⁹ Vidi više: Nola, Sanja, *op. cit.* (bilj. 52), str. 67.

⁷⁰ Alinčić, Mira; Hrabar, Dubravka, *op. cit.* (bilj. 19), str. 518.

⁷¹ Nola, Sanja, *op. cit.* (bilj 52), str. 68.

Međutim, javlja se jedno ograničenje koje je propisano u ObZ-u člankom 32. stavak 2.: “Bračni drug ne smije za trajanja braka otuđiti ili opteretiti obiteljsku kuću ili stan koji predstavlja bračnu stečevinu a ujedno je i obiteljski dom u kojem stanuje drugi bračni drug i njihova djeca nad kojom ostvaruju roditeljsku skrb, bez pisane suglasnosti drugoga bračnog druga s ovjerom potpisa kod javnog bilježnika.”

Jasno je, ova je zakonska novina uvedena s ciljem posebne zaštite obiteljske zajednice u kojoj je rođeno dijete. Kako se navodi u Prijedlogu Obiteljskog zakona s obrazloženjem⁷² ovom odredbom se bračnim i izvanbračnim drugovima i djeci nad kojom se ostvaruje roditeljska skrb i koja žive s njima osigurava egzistencijalno pravo stanovanja u obiteljskom domu za vrijeme dok traje brak ili izvanbračna zajednica.

ObZ regulira i pitanje raspolaganja bračnom stečevinom bez suglasnosti drugog bračnog druga. Članak 37. stavak 3. propisuje: “Nepostojanje suglasnosti za poslove redovne i izvanredne uprave na bračnoj stečevini ne utječe na prava i obveze poštene treće osobe. Bračni drug bez čije suglasnosti je izvanredan posao napravljen ima pravo na naknadu štete koja mu je od strane drugog bračnog druga time uzrokovana.” Kroz ovu normu očituje se načelo zaštite treće poštene osobe, ali se i otvara problematika vezana uz načelo povjerenja u zemljišne knjige o kojoj će biti pisano poslije.⁷³

4.1.1.2. Odgovornost bračnih drugova za obveze prema trećim osobama

Kada govorimo o imovinskim odnosima u braku, važno je naglasiti da obiteljsko zakonodavstvo ne regulira samo pitanje stjecanja imovine, raspolaganja i upravljanja imovinom, nego i pitanje odgovornosti bračnih drugova za dugove koji nastanu tijekom trajanja bračne zajednice. I u ovom pravnom području, promatrajući razdoblje od usvajanja Zakona o bračnim i porodičnim odnosima⁷⁴ (u daljnjem tekstu: ZBPO) do današnjih dana dolazilo je do značajnijih promjena zakonske regulative. Naime, mijenjajući odredbe koje se tiču načina stjecanja imovine u braku, zakonodavac je posljedično morao mijenjati i odredbe koje se tiču odgovornosti za nastale dugove.⁷⁵ Važeće obiteljsko zakonodavstvo razlikuje odgovornost za pojedinačne i odgovornost za solidarne obveze.

⁷² Dostupno na: <https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/Sjednice/2015/231%20sjednica%20Vlade/231%20-%201.pdf>, pristupljeno 8. siječnja 2017.

⁷³ Vidi poglavlje 5.

⁷⁴ Zakon o braku i porodičnim odnosima, Narodne novine, broj 11/1978, 27/1978, 45/1989, 59/1990, 25/1994, 162/1998.

⁷⁵ ZBPO smatra bračnu stečevinu zajedničkom imovinom, dok je u ObZ-u bračna stečevina suvlasništvo bračnih drugova. U tom smislu se i odgovornost za dugove razlikuje u ZBPO-u i ObZ-u. ZBPO dijeli imovinu bračnih drugova na zajedničku imovinu i posebnu. Zajedničku imovinu čini imovina koju su bračni drugovi stekli radom za vrijeme trajanja bračne zajednice ili koja potječe iz te imovine, dok vlastitu imovinu čini imovina koju je bračni drug imao u trenutku zaključenja braka, koju je stekao po drugoj zakonom dopuštenoj osnovi (nasljeđivanje, darovanje i sl.) te imovina koja pripadne bračnom drugu nakon izvršene diobe zajedničke imovine.

U članku 43. ObZ propisuje: “Za obveze koje je jedan bračni drug imao prije sklapanja braka, kao i za obveze koje je samostalno preuzeo nakon sklapanja braka, a koje se ne odnose na tekuće potrebe bračne i obiteljske zajednice, ne odgovara drugi bračni drug.”

U članku 44. ObZ propisuje da za obveze koje je jedan bračni drug preuzeo radi namirenja tekućih potreba bračne i obiteljske zajednice, kao i za obveze koje su bračni drugovi preuzeli zajednički u vezi s bračnom stečevinom, odgovaraju oba bračna druga solidarno bračnom stečevinom i vlastitom imovinom. Ako je radi namirenja zajedničkih obveza iz suvlasničkoga dijela bračne stečevine ili iz vlastite imovine jednoga bračnog druga naplaćeno više nego što iznosi njegov dio duga, taj bračni drug ima prema drugom bračnom drugu pravo na naknadu toga iznosa iz njegova dijela bračne stečevine, odnosno iz njegove vlastite imovine. U skladu s istom odredbom, smatra se da su bračni drugovi za navedene obveze odgovorni u jednakim dijelovima ako nisu drukčije ugovorili.

Razumljivo je da je zakonodavac prepoznao važnost razgraničiti odgovornost za pojedinačne obveze od odgovornosti za solidarne obveze jer obveze koje samostalno preuzima samo jedan bračni drug, a ne odnose se na potrebe obiteljske, odnosno bračne zajednice zaista trebaju biti odgovornost samo onog bračnog druga koji ih je preuzeo.

Razlika između odgovornosti kod ovih dviju vrsta obveza najlakše će se uočiti na primjerima. Ako jedan bračni drug, primjerice, uzme kredit i sa sredstvima iz tog kredita ode na *wellness* vikend sa svojim prijateljima, onda je to obveza za koju odgovara samo taj bračni drug, odnosno to je pojedinačna odgovornost za obvezu. Kad bi taj isti bračni drug iskoristio financijska sredstva za kupnju knjiga za zajedničku djecu ili adaptaci-

Bračni drugovi imaju mogućnost ugovaranja da njihove zarade također budu njihova posebna imovina, ali taj ugovor moraju zaključiti u pisanoj obliku s ovjerenim potpisima. Svoje pravo vlasništva na nekretninama koje su dio zajedničke imovine upisuju u zemljišne knjige na ime oba bračna druga kao njihovo skupno vlasništvo. Bračni drugovi zajedno posjeduju i koriste zajedničku imovinu, njome upravljaju sporazumno, a mogu se sporazumjeti da samo jedan od njih upravlja i koristi zajedničku imovinu ili dio te imovine. Ako se imovina povjeri samo jednom bračnom drugu, on ima pravo raspolagati tom imovinom u granicama redovnog poslovanja, ako se bračni drugovi nisu drukčije sporazumjeli. Bračnom drugu je otvorena mogućnost odustanka od sporazuma o upravljanju i korištenju zajedničke imovine, uz ograničenje da to ne smije biti u vrijeme u koje bi se odustankom nanijela šteta drugom bračnom drugu. Ako se bračni drugovi ne mogu sporazumjeti u vezi s upravljanjem zajedničkom imovinom ili u vezi s pojedinim poslom vezanim uz upravljanje, a nijedno ne zatraži diobu, izvanparnički sud može, na prijedlog jednog bračnog druga, odrediti mjere koje se odnose na upravljanje. U zajedničkoj imovini bračni drug svojim udjelom ne može samostalno raspolagati niti ga opteretiti pravnim poslovima među živima, dok svojom posebnom imovinom može raspolagati samostalno. ZBPO u člancima 288.–290. regulira odgovornost za dugove prema trećim osobama. U navedenim člancima propisuje da za obveze koje je jedan bračni drug imao prije stupanja u brak, kao i za obveze koje je samostalno preuzeo nakon stupanja u brak ne odgovara drugi bračni drug te da taj bračni drug koji je preuzeo prethodno navedene obveze, za njih odgovara svojom posebnom imovinom i svojim udjelom u zajedničkoj imovini. Vjerovnik bračnog druga može postaviti zahtjev za utvrđenje dijela bračnog druga u zajedničkoj imovini. Nadalje, propisuje da za obveze koje je jedan bračni drug preuzeo radi podmirjenja tekućih potreba bračne, odnosno porodične zajednice kao i za obveze za koje po zakonu odgovaraju zajednički oba druga, oni odgovaraju solidarno zajedničkom imovinom i svojom posebnom imovinom, a ako je radi namirenja zajedničkih obveza iz dijela jednog bračnog druga u zajedničkoj imovini ili iz njegove posebne imovine naplaćeno više nego što iznosi njegov dio duga, taj bračni drug ima pravo na naknadu tog iznosa od drugog bračnog druga. *Ibid.*, članci 270.–277., 288.–290.

ju stana koji čini bračnu stečevinu, onda bi bračni drugovi odgovarali solidarno za te obveze jer adaptacija stana i obrazovanje djece predstavljaju potrebu bračne, odnosno obiteljske zajednice.

Kad bi jedan bračni drug samostalno platio ukupni trošak adaptacije ili obrazovanja zajedničkog djeteta, mogao bi zatražiti od drugog bračnog druga plaćanje polovice troška jer su oni u jednakim dijelovima odgovorni za solidarnu obvezu, pa prema tome dijele i troškove adaptacije na jednake dijelove, tj. na pola.⁷⁶

4.1.2. Vlastita imovina

Prema članku 39. stavak 1. ObZ-a: "Imovina koju bračni drug ima u trenutku sklapanja braka, ostaje njegova vlastita imovina."

U vlastitu imovinu ulazi:⁷⁷

1. imovina koju bračni drug ima u trenutku sklapanja braka,
2. imovina koju je bračni drug stekao tijekom trajanja bračne zajednice, ali ne radom niti potječe iz bračne stečevine,
3. autorsko djelo pojedinog bračnog druga,
4. imovina koju je bračni drug stekao nakon prestanka bračne zajednice,
5. imovina koja bračnom drugu pripadne nakon razvrgnuća bračne stečevine,
6. imovina koja je bračnim ugovorom određena kao vlastita."

Prema tome, sva imovina koju je jedan bračni drug imao prije braka smatra se njegovom vlastitom, dok imovina koju stječe za vrijeme trajanja bračne zajednice ulazi u režim bračne stečevine, osim u slučaju nasljeđivanja i darovanja te prisvojenja i nalaza stvari kao dodatnim oblicima. Pri potonjem načinu važno je da se bračni drug time ne bavi konstantno jer bi se mogli smatrati bračnom stečevinom; primjerice, ako bi se jedan bračni drug duže bavio prošenjem za vrijeme trajanja bračne zajednice pripadali bračnoj stečevini jer je to uloženi rad jednog bračnog druga za vrijeme trajanja bračne zajednice.⁷⁸ Postoje i drugi načini stjecanja koristi koji se ne temelje isključivo na ugovoru u radu a jedan od njih je svakako korist od autorskog djela.⁷⁹ Kao što je izričito navedeno u ObZ-u, autorsko djelo vlastita je imovina pojedinog bračnog druga (članak

⁷⁶ Vidi više: Klarić, Petar; Vedriš, Martin, Građansko pravo, Narodne novine, Zagreb, 2014., str. 389.

⁷⁷ Nola, Sanja, *op. cit.* (bilj. 52), str. 70.

⁷⁸ Hrabar, Dubravka, *op. cit.* (bilj. 50), str. 49.

⁷⁹ Prema: Nola, Sanja, *loc. cit.* (bilj. 52).

39. stavak 3.) ali s ciljem rješavanja problema neravnopravnosti između bračnih drugova zarada od autorskog prava pripada režimu bračne stečevine.⁸⁰

Ravnoteža se u ovom slučaju postiže na takav način da čim dođe do prodaje nekog autorskog djela, korist stečena prodajom dijeli se na oba bračna druga. Kad se ovaj segment ne bi regulirao na takav način, bračni drug koji se bavi umjetnošću, može gomilati svoja umjetnička djela i živjeti na račun drugog bračnog druga, a onda nakon prestanka bračne zajednice prodati svoja djela i steći veliku imovinsku korist.⁸¹ Sličan primjer naveden je u slučaju s dionicama, gdje se optimalnim rješenjem smatra bračni ugovor.⁸²

4.2. UGOVORNI SUSTAV – BRAČNI UGOVOR

ObZ u članku 40. stavcima 1. i 3. propisuje da se bračnim ugovorom mogu urediti imovinskopravni odnosi na postojećoj ili budućoj imovini te da se sklapa u pisanu obliku uz potpise bračnih drugova koji su ovjereni kod javnog bilježnika.⁸³ U tom smislu, ističe Majstorović, da bračnim ugovorom nevjesta i ženik ili bračni drugovi imaju pravo izmijeniti zakonski imovinski režim te ga prilagoditi vlastitim potrebama i interesima.⁸⁴ Ovo odstupanje od zakonskog imovinskog režima i dopuštanje nevesti i ženiku, odnosno bračnim drugovima slobodno uređenje imovinskopravnih odnosa predstavlja dosljedno provođenje načela autonomije volje bračnih drugova.⁸⁵

Bračni ugovor može se sklopiti u bilo kojem trenutku, bilo da ga prije braka sklope nevjesta i ženik ili za vrijeme trajanja braka bračni drugovi.⁸⁶ U tom kontekstu često dolazi do terminoloških konfuzija. Kako navode Babić i Barščevski, “premda se u svakodnevnom govoru može čuti termin predbračni ugovor, koji najčešće koristi anglosaksonski pravni sustav (*pre-nuptial agreement*, *premarital agreement*, skraćeno *pre-nup*), takav termin

⁸⁰ Hrabar, Dubravka, *op. cit.* (bilj. 50), str. 48.

⁸¹ *Ibid.*, str. 49.

⁸² Prema: *ibid.*, str. 55.–56.

⁸³ ObZ iz 2003. u članku 249. stavku 2. propisivao je da nevjesta i ženik, odnosno bračni drugovi, mogu bračnim ugovorom drukčije urediti svoje odnose glede bračne stečevine. Ono na što ovdje treba obratiti pozornost jest da su navedenom normom obuhvaćeni i nevjesta i ženik, a ne samo bračni drugovi. Važeći ObZ, pak, u odredbama o bračnom ugovoru ne spominje nevestu i ženika. Smatram da se nevjesta i ženik nisu trebali izostaviti u odredbama ObZ-a jer nema razloga zašto se bračni ugovor ne bi mogao sklapati i prije sklapanja braka samo bi u tom slučaju on imao odgovodni učinak. U tom smislu smatram da odredbe o bračnom ugovoru treba tumačiti tako da i nevjesta i ženik mogu sklapati bračni ugovor bez obzira na to što se zakon na njih izričito ne referira.

⁸⁴ Majstorović, Irena, Bračni ugovor – novina hrvatskoga obiteljskog prava, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2005., str. 168.–169.

⁸⁵ Alinčić, Mira; Hrabar, Dubravka, *op. cit.* (bilj. 19), str. 515.

⁸⁶ Belaj, Vlado, *op. cit.* (bilj. 65), str. 192.

ObZ ne poznaje već se koristi terminom bračni ugovor.⁸⁷ Uz to, valja naglasiti kako bračni ugovor sklopljen prije braka ima odgovodni učinak, što znači da počinje proizvoditi pravne učinke tek sklapanjem braka između ugovornih stranaka.⁸⁸

Kako bi bračni ugovor počeo proizvoditi pravne učinke sklapanjem braka, prethodno mora ispuniti pretpostavke za valjanost bračnog ugovora:⁸⁹

- poslovna sposobnost stranaka
- valjano i suglasno očitovanje volje
- dopuštenost sadržaja
- određeni oblik pravnog posla.

Poslovna sposobnost svojstvo je da se vlastitim očitovanjem volje stječu prava i obveze, a puna poslovna sposobnost se prema našem pravu stječe punoljetnošću⁹⁰ i ona je jedna od nužnih pretpostavki za valjanost bračnog ugovora. Međutim, ovdje se javljaju dva iznimna slučaja. Prvi slučaj se odnosi na sklapanje bračnog ugovora u kojem je jedna od stranaka maloljetnik, a drugi slučaj odnosi se na stranku koja je lišena poslovne sposobnosti.⁹¹

U prvom slučaju stranka bračnog ugovora nije navršila 18 godina i ona načelno ne može sklopiti brak, no sud u iznimnim situacijama dopušta sklapanje braka osobi koja je navršila 16 godina ako utvrdi da je mentalno i tjelesno zrela za brak i ako za to postoji valjan razlog. Sklapanjem braka u tom slučaju maloljetna osoba *ex lege* stječe poslovnu sposobnost, pa bi tek nakon sklapanja braka mogla sklopiti bračni ugovor koji bi proizvodio pravne učinke. Neki autori smatraju da maloljetna osoba može sklopiti bračni ugovor i prije sklapanja braka. Naime, maloljetnik može steći poslovnu sposobnost na temelju punoljetnosti, sklapanjem braka i ako je stariji od šesnaest godina, a postao roditeljem. Prema tome, ako bi maloljetna osoba starija od 16 godina postala roditeljem i na temelju sudske odluke stekla poslovnu sposobnost, mogla bi sklopiti bračni ugovor prije sklapanja braka.⁹²

U drugom slučaju ObZ u članku 41. propisuje:

⁸⁷ Babić, Lucija; Baršćevski, Olja, *op. cit.* (bilj. 23), str. 286.

⁸⁸ *Ibid.*

⁸⁹ Čulo, Anica; Radina, Ana, Valjanost bračnog ugovora. Imovinskopravni aspekti razvoda braka – hrvatski, europski i međunarodni kontekst, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Pravni fakultet Osijek, Osijek, 2011., str. 142.

⁹⁰ Klarić, Petar; Vedriš, Martin, *op. cit.* (bilj. 77), str. 33., 37.

⁹¹ Čulo, Anica; Radina, Ana, *op. cit.* (bilj. 90), str. 143.

⁹² Ivančić-Kačer, Blanka; Klasiček, Dubravka, Bračni ugovori – neka otvorena pitanja, Odabrane teme iz građanskog i obiteljskog prava, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2008., str. 15.

(1) “U ime bračnog druga koji je lišen poslovne sposobnosti za sklapanje izvanrednih imovinskih pravnih poslova bračni ugovor može sklopiti njegov skrbnik s prethodnim odobrenjem centra za socijalnu skrb.

(2) Ugovor iz stavka 1. ovoga članka sklapa se u obliku javnobilježničkog akta.”

Nadalje, kad je riječ o sklapanju bračnog ugovora i izjavi volje Zakon o obveznim odnosima⁹³ u članku 249. stavak 3. propisuje da izjava volje mora biti učinjena slobodno i ozbiljno. Dakle, nevaljano očitovanje volje predstavlja svako očitovanje koje nije u suglasnosti s ovom odredbom te ako postoje drugi oblici nesuglasnosti između volje i očitovanja i ako očitovanja stranaka nisu suglasna, odnosno ako postoje mane volje.⁹⁴

Isto tako, ObZ u članku 42. propisuje jedno ograničenje pri sklapanju bračnog ugovora, a to je da nije dopušteno bračnim ugovorom ugovoriti primjenu stranoga prava na imovinskopravne odnose. Ovo je jedina restrikcija koja je izričito propisana ObZ-om, ali ograničenja sadržaja bračnog ugovora odnose se i na opća ograničenja sadržaja bračnog ugovora, odnosno, odnose se na povrede Ustava, prisilnih propisa i morala. Restrikcija vezana uz primjenu stranog prava u imovinskopravnim odnosima odnosi se na bračni ugovor koji sklapaju bračni drugovi koji su hrvatski državljani. U slučajevima u kojima je brak sklopljen između hrvatskog državljana i stranca, riječ je o braku s međunarodnim obilježjem i postoji mogućnost primjene stranog prava i na bračni ugovor.⁹⁵

Budući da sadržaj bračnog ugovora nije određen ObZ-om, on može sadržavati odredbe o⁹⁶

- određivanju različitih udjela u bračnoj stečevini
- određivanju prihoda kao vlastite imovine
- određivanju prava prvokupa na imovini
- upravi ili raspolaganju imovinom
- odricanju od prava da zahtijevaju diobu bračne stečevine na određeno vrijeme
- da su darovi učinjeni iz bračne stečevine vlastita imovina daroprimca
- načinu razvrgnuća bračne stečevine tako da pojedine stvari ili prava uđu u dio jednog bračnog druga
- razvrgnuću bračne stečevine
- uspostavi služnosti i sl.

Međutim, pojavilo se pitanje uzdržavanja kao predmeta bračnog ugovora u smislu isključenja zakonske obveze uzdržavanja jednog bračnog druga. Ako se uzme u obzir au-

⁹³ Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine, broj 35/2005, 41/2008, 125/2011, 78/2015.

⁹⁴ Majstorović, Irena, *op. cit.* (bilj. 85), str. 178.; Čulo, Anica; Radina, Ana, *op. cit.* (bilj. 90), str. 144.

⁹⁵ Belaj, Vlado, *op. cit.* (bilj. 65), str. 194.

⁹⁶ Alinčić, Mira; Hrabar, Dubravka, *op. cit.* (bilj. 19), str. 516.

tonomija volje stranaka i minimalnih restrikcija u odnosu na sadržaj bračnog ugovora, dolazi se do zaključka da je to moguće i valjano, a posebice ako se uzme u obzir da se sudska odluka o uzdržavanju temelji na zahtjevu bračnog druga.⁹⁷ Međutim, time se dovodi u pitanje načelo solidarnosti. Ipak, smatra se da bi bračni ugovor trebao biti valjan samo u slučaju u kojem predmet ugovora predstavlja “zamjenu” postojeće ili buduće bračne stečevine za uzdržavanje. Bilo bi mnogo jednostavnije zabraniti ugovor takve naravi, ali zbog autonomije volje stranaka bi trebalo prosuđivati od slučaja do slučaja.⁹⁸ Iako neki autori smatraju da je zabrana ovog sadržaja bračnog ugovora najbolji način zaštite načela solidarnosti, ipak bi najbolje rješenje za ovaj problem bila konkretna zakonska regulacija ovog pitanja.⁹⁹

5. NAČELO POVJERENJA U ZEMLJIŠNE KNJIGE I BRAČNA STEČEVINA

Propisano je u članku 8. stavak 2. Zakona o zemljišnim knjigama¹⁰⁰ da zemljišna knjiga istinito i potpuno odražava činjenično i pravno stanje zemljišta, no notorna je činjenica da zemljišnoknjižno stanje nije usklađeno sa stvarnim stanjem i obrnuto.¹⁰¹ Konkretni problem u odnosu na treće osobe javlja se u slučaju da se osoba osloni na podatke iz javnog upisnika koji uživa javno povjerenje i osoba očekuje stjecanje određenih prava, a tek poslije shvati da te informacije nisu točne.¹⁰² S druge strane odnosa, onaj bračni drug koji nije upisan u zemljišne knjige kao suvlasnik na određenoj imovini neće moći ostvariti pravnu zaštitu glede povrata vlasništva ili brisanja vlasništva treće poštene osobe.¹⁰³ Složenost ovog pravnog pitanja potvrđuje i činjenica da o njemu postoji neujednačena praksa Ustavnog suda Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) i Vrhovnog suda Republike Hrvatske (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud). Tako u nekim svojim odlukama Ustavni sud i Vrhovni sud daju prednost načelu povjerenja u zemljišne knjige,

⁹⁷ Čulo, Anica; Radina, Ana, *op. cit.* (bilj. 90), str. 149.

⁹⁸ Hrabar, Dubravka., *op. cit.* (bilj. 50), str. 58.–59.

⁹⁹ Čulo, Anica; Radina, Ana, *op. cit.* (bilj. 90), str. 150.

¹⁰⁰ Zakon o zemljišnim knjigama, Narodne novine, broj 91/1996, 68/1998, 137/1999, 114/2001, 100/2004, 107/2007, 152/2008, 126/2010, 55/2013, 60/2013, 108/2017.

¹⁰¹ Kačer, Hrvoje, (Izvan)bračna stečevina i zemljišne knjige – neka pitanja i dvojbe, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, god. 55, br. 3–4, 2005., str. 1067.

¹⁰² Gavella, Nikola, Neka razmišljanja o zaštiti povjerenja u pravnom prometu, u povodu nekih sudskih i ustavnosudskih odluka, Informator, br. 5712, 2008., str. 1.

¹⁰³ Josipović, Tatjana, Uloga zemljišnih knjiga u pravnom prometu bračnom stečevinom, *Liber amicorum in honorem* Jadranko Crnić, Novi informator, Zagreb, 2009., str. 581.

a u drugim načelu ravnopravnosti bračnih drugova u pogledu stjecanja i raspolaganja bračnom stečevinom:¹⁰⁴

1. Ustavni sud je u svojoj odluci posl. br. U-III-493/02 od 13. listopada 2004. (Narodne novine, broj 150/2004) zauzeo stajalište da je potrebno tražiti od drugog bračnog druga suglasnost za otuđenje sporne imovine, iako nije upisan u zemljišne knjige kao vlasnik te imovine u zemljišnim knjigama.
2. Vrhovni sud u presudi posl. br. Rev-1051/02-2 od 11. siječnja 2005., dao je prednost načelu da nitko na drugog ne može prenijeti više prava nego što ga sam ima.
3. Vrhovni sud zauzima u svojoj odluci broj Gzz 101/2001-2, od 31. siječnja 2002. suprotno stajalište od navedenog stajališta u odluci broj Rev-1051/02-2 gdje navodi da je prvotuženik povjerenjem u zemljišne knjige u dobroj vjeri koja nije bila osporavana stekao pravo vlasništva na odgovarajući način. Uz to, navodi da prvotuženik nije trebao tražiti suglasnost tužiteljice za otuđenje sporne imovine po njezinu suprugu.
4. Ustavni sud u odluci posl. br. U-III-103/2008 od 14. lipnja 2011. (Narodne novine, broj 77/2011) također je djelomično odstupio od svog prethodnog stajališta.¹⁰⁵

Kao što je vidljivo, ovdje se pojavilo pitanje mogućeg sukoba načela *nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet* i načela povjerenja u zemljišne knjige. Giunio smatra da je načelo povjerenja u zemljišnoknjižno stanje iznimka od pravila '*nemo plus iuris...*,' pa prema tome zaključuje da je ova iznimka koja potvrđuje pravilo – *nulla regula sine exceptione*, da ovdje nije riječ ni o kakvu sukobu načela nego da, upravo suprotno, ona djeluju u skladu i istodobno.¹⁰⁶

Ovaj se problem pokušalo riješiti novim zakonom prema kojem zakonodavac teži načelu povjerenja u zemljišne knjige, dok bračnom drugu koji nije upisan ostaje samo pravo na naknadu štete.¹⁰⁷ Dakle, novim obiteljskim zakonodavstvom sada se izričito propisuje u članku 37. stavak 3. da nepostojanje suglasnosti za poduzimanje poslova redovite i izvanredne uprave ne utječe na prava i obveze poštene treće osobe. Bračni drug bez

¹⁰⁴ Rešetar, Branka; Josipović, Una, Sporna pitanja bračne stečevine s osvrtom na bankovne ugovore bračnih drugova, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 50, br. 1, 2013., str. 122.

¹⁰⁵ Detaljnije o praksi Vrhovnog i Ustavnog suda na IUS INFO: <http://www.iusinfo.hr/Article/Content.aspx?SOPI=CLN20V01D2012B469>, pristupljeno 8. siječnja 2017.

¹⁰⁶ Giunio, Miljenko A., Jesu li načela: povjerenja u ZK-stanje i "*nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet*" – u sukobu?, Pravo u gospodarstvu, god. 46, br. 6, Zagreb, 2007., str. 520.

¹⁰⁷ Aralica, Tomislav, Bračna stečevina i drugi imovinski odnosi bračnih drugova u sudskoj praksi, Novi informator, Zagreb, 2016., str. 34.

čije suglasnosti je izvanredni posao na nekretnini poduzet, u skladu s istom zakonskom odredbom, ima pravo na naknadu štete koja mu je od strane drugog bračnog druga time uzrokovana.

Priklanjam se stajalištu da se radi sigurnosti u pravnom prometu sustavom bračne stečevine ne bi smjelo dovoditi u pitanje povjerenje u zemljišne knjige. S tim u svezi držim da bi bilo uputno da se svi bračni drugovi upišu kao suvlasnici na bračnoj stečevini u zemljišnim knjigama kako se ne bi dovodila u pitanje njihova imovinska sigurnost za slučaj prestanka, ali i za vrijeme trajanja bračne zajednice.

ObZ je u čl. 46. predvidio i jedan novi pravni mehanizam koji bi trebao olakšati uknjižbu suvlasništva u zemljišnim knjigama u situacijama gdje je kao jedini vlasnik na bračnoj stečevini u zemljišnim knjigama upisan samo jedan bračni drug: "Uknjižba prava vlasništva na bračnoj stečevini koja je u naravi nekretnina može se provesti i na temelju prijedloga obaju bračnih drugova koji sadrži izričitu, pisanu i bezuvjetnu izjavu kojom jedan bračni drug pristaje na uknjižbu prava vlasništva drugoga bračnog druga u jednakim dijelovima ili drukčije ako su tako ugovorili."¹⁰⁸

6. ZAKLJUČAK

Povijesna analiza uređenja imovinskih odnosa bračnih drugova ukazuje da su pozitivno-pravne norme obiteljskog prava kojima se uređuju imovinski odnosi bračnih drugova rezultat društvenog napretka i prilagodbe pravnog sustava promjenama u bračnim odnosima.

Ipak, možemo zaključiti da su se neke vrijednosti u bračnim odnosima koje imaju svoje korijene još u prvobitnim zajednicama (primjerice, obiteljska solidarnost), a koje su kroz povijest uvijek bile svojevrsna polaznica regulaciji imovinskih odnosa u braku zadržale sve do današnjih dana te se tako i danas štite Ustavom i obiteljskom zakonodavstvu. Premda ih suvremeno obiteljsko zakonodavstvo odvojeno normira, možemo zaključiti da su osobni i imovinski odnosi bračnih drugova neodvojivo povezani. Ovo proizlazi već i iz same definicije bračne stečevine prema kojoj je bračna stečevina imovina koja se stječe radom za vrijeme trajanja bračne zajednice, dakle, životne zajednice, a ne braka u formalnom smislu.

Hrvatsko obiteljsko zakonodavstvo bračnim drugovima daje na izbor hoće li regulirati svoje imovinske odnose bračnim ugovorom ili žele da se na njihove imovinske odnose primjenjuje zakonski imovinski sustav. Držim da je od velike važnosti to što bračnim drugovima, uz određena ograničenja, zakon daje slobodu da sami uredе svoje imovin-

¹⁰⁸ U stavku 5. istoga članka ObZ propisuje da na ispravi koja sadrži izričitu, pisanu i bezuvjetnu izjavu kojom jedan bračni drug pristaje na uknjižbu drugog bračnog druga, potpis bračnog druga koji pristaje na uknjižbu prava vlasništva drugoga bračnog druga treba biti ovjeren kod javnog bilježnika.

ske odnose na način na koji im to najbolje odgovara. No, i dalje postoje dvojbe oko toga treba li se bračnim drugovima dopustiti uređenje baš svih segmenata imovinskih odnosa u braku jer se time, u određenim situacijama, može dovesti u pitanje načelo solidarnosti na kojemu počivaju bračni odnosi. Smatram da nije potrebno propisivati daljnja ograničenja vezana za sadržaj bračnog ugovora jer iako se takvim ograničenjima ponajprije nastoje zaštititi imovinski interesi slabije strane, prekomjernim normiranjem može se nepotrebno ograničiti sloboda bračnih drugova da sami uredi svoje imovinske odnose u skladu s osobnim potrebama.

Kad se vrše poslovi izvanredne uprave, bračni drugovi dužni su sporazumno upravljati imovinom koja se smatra bračnom stečevinom, što znači da se oni moraju suglasiti oko poduzimanja takvih poslova. U pravnoj se praksi kao vrlo izazovan pojavio problem u situacijama kada bi na nekretnini koja je bračna stečevina i na kojoj je kao vlasnik upisan samo jedan bračni drug taj bračni drug otuđio cijelu nekretninu bez suglasnosti drugog bračnog druga. U sudskoj se praksi javila dvojba treba li u takvim situacijama dati prednost načelu povjerenja u zemljišne knjige ili načelu da nitko na drugog ne može prenijeti više prava nego ih on sam ima. Nakon dužeg razdoblja iznošenja neujednačenih stavova kako sudova, tako i pravnih teoretičara, ipak se došlo do zajedničkog stava da povjerenje u zemljišne knjige treba imati prioritet. U tom smislu novo obiteljsko zakonodavstvo sada izričito propisuje da nepostojanje suglasnosti drugog bračnog za poduzimanje poslova izvanredne uprave ne utječe na prava i obveze poštene treće osobe te da bračni drug bez čije suglasnosti je izvanredni posao poduzet ima pravo na naknadu štete koja mu je od strane drugog bračnog druga time uzrokovana. Smatram da bi u protivnom bila uvelike narušena pravna sigurnost te da bi bračni drugovi zbog zaštite svojih imovinskih interesa suvlasništvo na nekretnini koja je bračna stečevina svakako trebali publicirati u zemljišnim knjigama.

Može se zaključiti da su u novom hrvatskom obiteljskom zakonodavstvu imovinski odnosi bračnih drugova vrlo detaljno regulirani te da su učinjeni određeni pomaci prema pravnoj sigurnosti u odnosu na prethodno važeće zakonodavstvo. Ipak, može se zaključiti da postoji još prostora za daljnje promjene u ovom pravnom području te u tom smislu upućujem na potrebu provođenja budućih istraživanja u vezi s pitanjem odgovornosti za dugove koje na sebe preuzima jedan bračni drug za potrebe zadovoljenja tekućih potreba obiteljske zajednice. Ugovorno uređenje imovinskih odnosa u braku također ostavlja dosta prostora za daljnja istraživanja koja će biti podloga budućim zakonskim promjenama u ovom pravnom području.

POPIS LITERATURE

Knjige:

1. Alinčić, Mira; Hrabar, Dubravka i dr., *Obiteljsko pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2007.
2. Antokolskaia, Masha, *Harmonisation of Family Law in Europe: A Historical Perspective*, Intersentia, Antwerpen – Oxford, 2006.
3. Aralica, Tomislav, *Bračna stečevina i drugi imovinski odnosi bračnih drugova u sudskoj praksi*, Novi informator, Zagreb, 2016.
4. Čepulo, Dalibor, *Hrvatska pravna povijest u europskom kontekstu od srednjeg vijeka do suvremenog doba*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2012.
5. Čepulo, Dalibor, *Tradicija i modernizacija: «Iritantnost» Općeg građanskog zakonika u hrvatskom pravnom sustavu, Građansko pravo u razvoju*, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2007.
6. Honsell, Heinrich, *Die Bedeutung der römischen Rechts für die moderne Zivilrechtsdogmatik*, Der Praktische Nutzen der Rechtsgeschichte – Hans Hattenhauer zum 8. September 2001, Heidelberg, 2003., u: *Imovinskopravni aspekti razvoda braka – hrvatski, europski i međunarodni kontekst*, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Pravni fakultet Osijek, Osijek, 2011.
7. Horvat, Marijan, *Rimsko pravo*, Pravni fakultet Zagreb, Zagreb, 2002.
8. Ivančić-Kačer, Blanka; Klasiček, Dubravka, *Bračni ugovori – neka otvorena pitanja*, Odabrane teme iz građanskog i obiteljskog prava, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2008.
9. Klarić, Petar; Vedriš, Martin, *Građansko pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2014.
10. Majstorović, Irena, *Bračni ugovor – novina hrvatskoga obiteljskog prava*, Pravni fakultet u Zagrebu, Zagreb, 2005.
11. Rešetar, Branka; Župan, Mirela, *Imovinskopravni aspekti razvoda braka – hrvatski, europski i međunarodni kontekst*, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Pravni fakultet Osijek, Osijek, 2011.
12. Smerdel, Branko; Sokol, Smiljko, *Ustavno pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2009.
13. Sudžum, Rajko, *Imovinski odnosi bračnih drugova*, Institut za socijalnu politiku, Beograd, 1982.
14. Vrban, Duško, *Država i pravo*, Golden marketing, Zagreb, 2003.

Članci:

1. Babić, Lucija; Barščevski, Olja, (Ne)spojivost bračnog ugovora i dobra supruga, *Bogoslovska smotra*, god. 84, br. 2, 2014., str. 283.–302.
2. Baran, Krunoslav, *Neka pitanja i dvojbe oko bračne stečevine i načela povjerenja u zemljišne knjige – kroz sudsku praksu*, *Hrvatska pravna revija*, god. 7, br. 9, 2007., str. 86.–101.

3. Belaj, Vlado, Bračna stečevina po Obiteljskom zakonu, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, god. 23, br. 1, 2002., str. 179.–200.
4. Čulo, Anica; Radina, Ana, Valjanost bračnog ugovora, str. 139.–161.
5. Gavella, Nikola, Neka razmišljanja o zaštiti povjerenja u pravnom prometu, u povodu nekih sudskih i ustavnosudskih odluka, Informator, br. 5712, 2008., str. 1.–3.
6. Giunio, Miljenko A., Jesu li načela: povjerenja u ZK-stanje i “*nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet*” – sukobu?, Pravo u gospodarstvu, god. 46, br. 6, Zagreb, 2007., str. 513.–522.
7. Hrabar, Dubravka, Status imovine bračnih drugova – neka pitanja i dvojbe, Godišnjak, Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse – građansko, trgovačko, radno i procesno pravo u praksi, br. 9, 2002., str. 43.–62.
8. Josipović, Tatjana, Uloga zemljišnih knjiga u pravnom prometu bračnom stečevinom, *Liber amicorum in honorem* Jadranko Crnić, Novi informator, Zagreb, 2009., str. 547.–592.
9. Kačer, Hrvoje, (Izvan)bračna stečevina i zemljišne knjige – neka pitanja i dvojbe, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, god. 55, br. 3–4, 2005., str. 1037.–1074.
10. Krešić, Mirela, Zakonsko nasljeđivanje bračnih drugova prema Općem građanskom zakoniku na hrvatsko-slavonskom području, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, god. 60, br. 2, 2010., str. 527.–554.
11. Lachner, Višnja; Roškar, Jelena, Građanske kodifikacije u Europi s posebnim osvrtom na 19. i 20. stoljeće, Zbornik radova znanstvenog skupa Austrijski građanski zakonik (1811-2011), 2011., str. 33.–53.
12. Nola, Sanja, Zakonski režim imovinskih odnosa bračnih drugova (usporedba OBZ i ZBPO), Hrvatska pravna revija, god. 6, br. 11, 2006., str. 65.–73.
13. Rešetar, Branka; Josipović, Una, Sporna pitanja bračne stečevine s osvrtom na bankovne ugovore bračnih drugova, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 50, br. 1, 2013., str. 115.–138.
14. Rešetar, Branka, Imovinskopravni odnosi bračnih drugova u Europi, Imovinskopravni aspekti razvoda braka – hrvatski, europski i međunarodni kontekst, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Pravni fakultet Osijek, Osijek, 2011., str. 429.–452.
15. Rešetar, Branka; Župan, Mirela, Imovinskopravni odnosi bračnih drugova: aktualno stanje s pogledom na budućnost, Imovinskopravni aspekti razvoda braka – hrvatski, europski i međunarodni kontekst, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Pravni fakultet Osijek, Osijek, 2011., str. 459.–481.
16. Žiha, Nikol, Imovinskopravni aspekti prestanka braka u rimskoj pravnoj tradiciji, Imovinskopravni aspekti razvoda braka – hrvatski, europski i međunarodni kontekst, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Pravni fakultet Osijek, Osijek, 2011., str. 47.–64.

Izvori prava:

1. Obiteljski zakon, Narodne novine, broj 103/2015.
2. Obiteljski zakon, Narodne novine, broj 116/2003.
3. Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine, broj 56/1990, 135/1997, 8/1998, 113/2000, 124/2000, 28/2001, 41/2001, 55/2001, 76/2010, 85/2010, 5/2014.
4. Zakon o braku i porodičnim odnosima, Narodne novine, broj 11/1978, 27/1978, 45/1989, 59/1990, 25/1994, 162/1998.
5. Zakon o obveznim odnosima, Narodne novine, broj 35/2005, 41/2008, 125/2011, 78/2015.
6. Zakon o vlasništvu i drugim stvarima, Narodne novine, broj 91/1996, 68/1998, 137/1999, 22/2000, 73/2000, 129/2000, 114/2001, 79/2006, 141/2006, 146/2008, 38/2009, 153/2009, 90/2010, 43/2012, 152/2014.
7. Zakon o zemljišnim knjigama, Narodne novine, broj 91/1996, 68/1998, 137/1999, 114/2001, 100/2004, 107/2007, 152/2008, 126/2010, 55/2013, 60/2013, 108/2017.

Mrežni izvori:

1. Leksikografski zavod Miroslav Krleža – Prvobitne zajednice. <http://www.encikl.opedija.hr/Natuknica.aspx?ID=50878>, pristupljeno 4. siječnja 2017.
2. Pravni portal IUS-INFO – Drakulić, Ljiljana, Bračni ugovor – pojam i primjena <http://www.iusinfo.hr/DailyContent/Topical.aspx?ID=8614>, pristupljeno 8. siječnja 2017.
3. Pravni portal IUS-INFO – Stjecanje založnog prava na nekretnini bračnih drugova – sudska praksa <http://www.iusinfo.hr/Article/Content.aspx?SOPI=CL N20 V01D 2012B469>, pristupljeno 8. siječnja 2017.
4. Prijedlog Obiteljskog zakona s obrazloženjem, <https://vlada.gov.hr/UserDocs/Images/Sjednice/2015/231%20sjednica%20Vlade/231%20-%201.pdf>, pristupljeno 8. siječnja 2017.

Ostali izvori:

1. Lucić, Nataša, Izvanbračna zajednica i pravna sigurnost. Doktorski rad, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Zagreb, 2015.

RELATIONS IN MARRIAGE WITH RESPECT TO PROPERTY RIGHTS

Abstract

As a family law institute, marriage produces personal legal and property relation effects and the right and the duty of both spouses referring to mutual support that has the elements of both personal and property consequences of marriage. This paper is focused on the legal arrangement of property relations between spouses in Croatian law. The first part of the paper gives a brief overview and analysis of the historical development of legal arrangements referring to property relations between spouses. Firstly, we analyse the regulation of property relations between spouses in Roman law as the cornerstone of contemporary legislation of the continental European legal circle. Then we discuss the arrangement of matrimonial property relations during socialism, because in this historic period some major changes took place which, in the context of the legal issue in question, have left the mark to this day.

The second part of the paper discusses the modern family law arrangements of property relations between spouses in Croatian law. This section first analyses the principles on which property relations of married couples are regulated. Croatian family law recognises two systems of property relations in marriage, i.e. legal and contractual. The paper discusses and gives a critical overview of both systems. Special attention is paid to the problem of the management of marital property, in particular the matter of alienation of a property that is considered to be marital property in situations where only one spouse is registered as a property owner in the land registry.

Some concluding remarks on valid legal regulations are given at the end of the paper, as well as the author's views on the problems caused by the existing system in court practice. Finally, guidance for further research is also provided.

Key words: marriage, property rights, principles, marital property, land registry